

Μιχάλης* Κοσμόπουλος

«Πρέπει
επείγοντως
να δημιουργήσουμε
νέους φιλέλληνες»

ΤΗΣ ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

Ο διακεκριμένος καθηγητής Αρχαιολογίας, με την εμπειρία είκοσι πέντε ετών στο εξωτερικό, μιλάει στο «Κ» για την Ελλάδα που αγαπάει και εκείνη που τον πονάει...

Σ

τους φοιτητές του λέει «πόσο γοητευτική και όμορφη χώρα είναι η Ελλάδα. Πως οι άνθρωποί της είναι ζεστοί, φιλόξενοι και γεμάτοι πάθος για τη ζωή». «Λίγο εξιδανικευμένα δεν ακούγονται όλα αυτά;» τον ιντριγκάρω. «Την έχουμε αυτή την τάση εμείς οι Έλληνες του εξωτερικού», λέει γελώντας από την άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής, στο γραφείο του στο Σεντ Λούις. «Αλλά είναι αναπόφευκτο. Κάθε Έλληνας που ξενιτεύεται παίρνει μαζί του την Ελλάδα, την έχει μέσα στο αίμα του. Κι αυτό είναι κάτι που δεν αλλάζει ποτέ».

Καθηγητής Αρχαιολογίας και κάτοχος της Διακεκριμένης Έδρας Ελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μιζούρι, ο Μιχάλης Κοσμόπουλος έχει περάσει ήδη ένα τέταρτο του αιώνα -όπως του αρέσει να λέει- μακριά από την πατρίδα. Αποφοίτησε το 1985 από το τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το ίδιο καλοκαίρι έφυγε για μεταπτυχιακά στην Αμερική. Εμελλε εκεί να κάνει καριέρα και οικογένεια. Στη χώρα μας έρχεται, όμως, μαζί με φοιτητές του κάθε καλοκαίρι τα τελευταία χρόνια, ως επικεφαλής μιας μεγάλης ανασκαφής στην Ικλαίνα Μεσσηνίας. Αν και γίνεται υπό την αιγίδα της Ελληνικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, η ανασκαφή χρηματοδοτείται από την αμερικανική κυβέρνηση και χορηγούς, όπως η Έδρα Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μιζούρι, το Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ και το National Geographic

* Κάτοχος της Έδρας Ελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μιζούρι στις ΗΠΑ.

Η πινακίδα 3.500 ετών (αριστερά) σε πρώιμη Γραμμική Β, που βρήκε η ομάδα του Έλληνα αρχαιολόγου, φανερώνει την ύπαρξη κρατικής γραφειοκρατίας.

Society. Πριν από δύο χρόνια, μάλιστα, η σκαπάνη είχε φέρει στο φως μια πλήντη πινακίδα σε πρώιμη Γραμμική Β, ηλικίας 3.500 ετών - είναι η αρχαιότερη στρωματογραφημένη πινακίδα Γραμμικής Β από την ηπειρωτική Ελλάδα, ένα εύρημα που αλλάζει τα δεδομένα για τη χρήση της γραφής στην Ευρώπη.

«Η Ικλαίνα είναι μία από τις πιο σημαντικές μυκηναϊκές θέσεις που ανασκαπτονται σήμερα. Πρόκειται για μεγάλη πόλη που συνέχισε να ανθεί καθ' όλη τη διάρκεια της μυκηναϊκής εποχής», εξηγεί ο κ. Κοσμόπουλος. «Κατά τα φαινόμενα, εξελίχθηκε από πρωτεύουσα ανεξάρτητου κρατιδίου σε μία από τις πρωτεύουσες του βασιλείου της Πύλου. Μέχρι στιγμής, η σκαπάνη μας έχει φέρει στο φως το διοικητικό κέντρο της πόλης, που αποτελείται από μεγάλο, διώροφο ή τριώροφο κτιριακό συγκρότημα με κυκλώπειους τοίχους, διακοσμημένο με καλαίσθητες τοιχογραφίες. Επίσης έχουν αποκαλυφθεί και άλλα κτίρια και σπίτια με ανεπτυγμένο αποχετευτικό και υδρευτικό σύστημα, πλακόστρωτες πλατείες και δρόμοι, καθώς και υπαίθριο ιερό. Επειδή είναι η πρώτη φορά που μια τέτοια θέση ανασκάπτεται συστηματικά, μας έχει ήδη προσφέρει σημαντικά στοιχεία για τη γένεση και λειτουργία των μυκηναϊκών κρατών. Η πινακίδα που βρήκαμε μας επιτρέπει, από την άλλη, να μάθουμε πολλά για τη γένεση της μυκηναϊκής γραφειοκρατίας. Και τη γραφειοκρατία, βλέπετε, την εφπύραν οι πρόγονοί μας!» συμπληρώνει γελώντας.

Πόσο αλλαγμένους βρήκατε στο φετινό ταξίδι σας τους Έλληνες;

Αρκετά. Η αβεβαιότητα του μέλλοντος βαραίνει την έκφραση των ανθρώπων στους δρόμους, στα λεωφορεία, στο μετρό. Η αγωνία για το αύριο και κυρίως για το μέλλον των παιδιών, η στενοχώρια για την τόσο μεγάλη ανεργία, για τις αντιθέσεις των απόψεων των πολιτικών, για το μεταναστευτικό πρόβλημα, όλα αυτά έχουν αλλάξει την ψυχολογία του κόσμου. Από την άλλη πλευρά, χάρη που είδα τα ταβερνάκια γεμάτα και τις παραλίες να σφύζουν από ζωή.

Οι φοιτητές που σας ακολούθησαν στην ανασκαφή αυτό το καλοκαίρι πώς «εισέπραξαν» τα νέα δεδομένα;

Τα παιδιά ήταν τόσο ενθουσιασμένα

που ήρθαν στην Ελλάδα, που τίποτα δεν μπορούσε να μετριάσει τη χαρά τους. Ξέρετε, κάθε χρόνο φέρνουμε 60 - 80 φοιτητές στην Ικλαίνα. Όταν επιστρέφουμε, μου λένε ότι τους λείπει η χώρα μας. Χρησιμοποιούν, μάλιστα, την αγγλική λέξη «homesick», την οποία χρησιμοποιεί κανείς μόνο για την πατρίδα του. Για μένα, είναι πολύ συγκινητικό.

Υπάρχει γενικότερο ενδιαφέρον στις ΗΠΑ για τις ελληνικές κλασικές σπουδές;

Ναι, και, όσο κι αν σας φανεί περίεργο, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στο Χόλιγουντ. Κάθε φορά που κυκλοφορούνται ταινίες με θέμα την αρχαία Ελλάδα, ολοένα και περισσότεροι νέοι άνθρωποι απευθύνονται σε εμάς. Και όσο πιο πολύ γνωρίζουν την Ιστορία μας, τόσο περισσότερο ερωτεύονται τη χώρα μας.

Από το ελληνικό κράτος έχετε στήριξη;

Περιορισμένη και όχι συστηματική. Δυστυχώς, οι προσπάθειες που γίνονται στα περισσότερα αμερικανικά πανεπιστήμια από Έλληνες καθηγητές επαφίενται στον πατριωτισμό και στο φιλότιμό τους. Δεν υπάρχει ούτε κάποιο όργανο που να συντονίζει όλες αυτές τις έδρες ούτε μακροπρόθεσμος σχεδιασμός. Φοβάμαι πως δεν έχουμε διδαχθεί τίποτα από το παράδειγμα της Τουρκίας, που δημιούργησε ένα δίκτυο από κέντρα και Εδρες Τουρκικών Σπουδών στην Ευρώπη και την Αμερική, με ορίζοντα τριακονταετίας. Το αποτέλεσμα; Σε μια-δυο γενιές, προέκυψαν «στρατιές» φιλότουρκων ιστορικών. Εμείς τις τελευταίες δεκαετίες δεν είχαμε τέτοια «ανακλαστικά», πέρα από μεμονωμένες προσπάθειες. Ευτυχώς που υπάρχουν και τα Ιδρύματα Ονάση και Νιάρχου, τα οποία επιτελούν μεγάλο εθνικό έργο. Και επιπλέον, όσον αφορά ειδικότερα τις ΗΠΑ, η σκληρή πραγματικότητα είναι ότι τους Ελληνοαμερικανούς, μετά τη δεύτερη και τρίτη γενιά, δυστυχώς τους έχουμε χάσει, με την έννοια ότι απορροφώνται από την αμερικανική κοινωνία. Δεν είναι τυχαίο ότι στο δικό μου πανεπιστήμιο, από τους 300 φοιτητές της έδρας Ελληνικών Σπουδών, μόλις το 10% έχουν ελληνικές ρίζες. Τι κάνουμε, λοιπόν; Προσπαθούμε μεν να κρατήσουμε ζωντανό τον ελληνισμό, αλλά υπάρχει και μια δεύτερη γραμμή άμυνας, που είναι να δημιουργήσουμε επειγόντως νέους φιλέλληνες. Προσωπικά, έτσι αντιμετωπίζω τη δουλειά μου... **Πώς είναι το αμερικανικό εκπαιδευτικό σύστημα σε σύγκριση με το ελληνικό;**

«Κάθε χρόνο φέρνουμε στην ανασκαφή 60 - 80 φοιτητές. Όταν επιστρέφουμε, μου λένε ότι τους λείπει η Ελλάδα. Χρησιμοποιούν, μάλιστα, την αγγλική λέξη homesick, την οποία χρησιμοποιεί κανείς μόνο για την πατρίδα του...»

Ο καθηγητής και οι φοιτητές του. «Όσο πιο πολύ γνωρίζουν την Ιστορία μας, τόσο περισσότερο ερωτεύονται τη χώρα μας.»

Και τα δύο έχουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, τα προπτυχιακά μαθήματα είναι πιο εξειδικευμένα από αυτά της Αμερικής, με αποτέλεσμα να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι οι φοιτητές για το επάγγελμα που θα κάνουν. Από την άλλη πλευρά, στην Αμερική το πανεπιστήμιο λειτουργεί απρόσκοπτα, χωρίς χαμένα εξάμηνα και εξεταστικές, χωρίς καταλήψεις και βανδαλισμούς. **Τι άλλο έχετε ζηλέψει από την αμερικανική πραγματικότητα;**

Την προστασία του κράτους προς τους πολίτες του, την άρτια οργάνωση των κρατικών υπηρεσιών, την υπακοή των πολιτών στους νόμους, την ευγένεια των ανθρώπων. Μου έχει κάνει εντύπωση ο πατριωτισμός που εμφυσούν στους πολίτες τους, και αυτό είναι κάτι που θα ήθελα να δω στην Ελλάδα. Στα σχολεία των ΗΠΑ κάθε μέρα ξεκινά με τον όρκο προσήλωσης στην αμερικανική σημαία και την αμερικανική δημοκρατία. Στα δικά μας σχολεία η έννοια της πατρίδας σβήνει. Πόσο συχνά ακούν τον εθνικό μας ύμνο οι Έλληνες μαθητές; Δεν είναι θέμα εθνικισμού, είναι θέμα διατήρησης της ταυτότητάς μας, σε πείσμα εκείνων που μας θέλουν υποχείριά τους. Πώς μπορείς να σταθείς στα πόδια σου αν δεν ξέρεις ποιος είσαι και από πού ήρθες;

Πόσο δύσκολο είναι για έναν Έλληνα να διακριθεί στο εξωτερικό;

Πολύ δύσκολο. Έχει να παλέψει με δύσκολες συνθήκες, να προσαρμοστεί σε ξένη κουλτούρα και σε διαφορετικό τρόπο

ζωής, να μάθει να ζει με τη νοσταλγία για την πατρίδα και, πολλές φορές, με τη μοναξιά. Από την άλλη πλευρά, στο εξωτερικό υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες από ό,τι στην Ελλάδα για επαγγελματική ανέλιξη, καθώς και μεγαλύτερη αξιοκρατία, με αποτέλεσμα κάποιος που δουλεύει παραγωγικά και υπεύθυνα να μπορεί να διακριθεί.

Μιλήσατε περι αξιοκρατίας. Ολα αυτά που λέγονται για «πανεπιστημιακό κατεστημένο» στην Ελλάδα αληθεύουν;

Ναι, σε ορισμένους πανεπιστημιακούς κύκλους. Είναι δυνατόν να αρνείται κανείς αυτονομία πράγματα, όπως η σύνδεση της χρηματοδότησης των πανεπιστημίων με την αξιολόγηση των διδασκόντων; Ή να υπάρχουν πανεπιστημιακοί που να αντιδρούν στην εφαρμογή νόμων του κράτους; Ευτυχώς, στις νεότερες γενιές πανεπιστημιακών βλέπω κάτι να αλλάζει. Είναι πιο ανοιχτόμυαλοι, λιγότερο, ίσως, ανασφαλείς και δεν έχουν σε τόσο μεγάλο βαθμό τη νοσηρότητα «να πιάσω μια θέση και να μην αφήσω άλλους να μου την πάρουν».

Είναι καταδικασμένοι οι σημερινοί ακαδημαϊκοί που τελειώνουν το σχολείο και μετά τις σπουδές τους θα βρεθούν αντιμετώπι με την ανεργία; Τους συμβουλεύετε να φύγουν στο εξωτερικό;

Όχι, δεν νομίζω ότι είναι καταδικασμένοι, αν έχουν πάθος. Εάν σε καίει η φλόγα να πετύχεις και δεν το βάζεις κάτω παρά τις αναποδιές, θα τα καταφέρεις. Οσον αφορά τη μετανάστευση στο εξωτερικό, θα πρέπει να είναι κανείς

προετοιμασμένος να αντιμετωπίσει το σοβαρό προσωπικό κόστος που συνεπάγεται η ξενιτιά και να ζυγίσει την επαγγελματική αποκατάσταση έναντι των θυσιών που αναπόφευκτα θα υποχρεωθεί να κάνει. Δυστυχώς, εύκολες λύσεις δεν υπάρχουν.

Σ' εσάς τι λείπει περισσότερο από την πατρίδα - και τι καθόλου;

Μου λείπουν η οικογένεια, οι φίλοι, το περιβάλλον, η κοινωνικότητα. Για να είμαι ειλικρινής, σε κάποιο επίπεδο μου λείπει και η καθημερινή ένταση. Δεν μου λείπουν η ανεπαρκής εξυπηρέτηση του πολίτη, η έλλειψη οργάνωσης του κράτους και ο ωχαδελφισμός. **Τα τελευταία χρόνια, γίνεστε αποδέκτης ειρωνικών σχολίων για την Ελλάδα;**

Όχι. Το αντίθετο, οι Αμερικανοί αισθάνονται μεγάλη συμπάθεια και αγάπη προς τη χώρα μας. Κι εγώ προσπαθώ με κάθε τρόπο να τους δείξω ότι η Ελλάδα δεν είναι άσχετη με την καθημερινή τους ζωή, αλλά, αντίθετα, την επηρεάζει με πάμπολλους τρόπους - από την επιστήμη και την τέχνη μέχρι την ίδια την έννοια της δημοκρατίας. **Πιστεύετε, δηλαδή, ότι υπάρχει μια γραμμή που ενώνει το λαμπρό παρελθόν μας με το ζοφερό παρόν μας;**

Ναι, υπάρχει και δεν είναι άλλη από τις ανθρωπιστικές αξίες του ελληνισμού. Δυστυχώς, όμως, αυτή η γραμμή ξεθωριάζει μέσα στην οχλοβοή και στα καθημερινά μας προβλήματα. Κάπου φοβάμαι ότι ο υλισμός έχει θολώσει τις αξίες αυτές σε σημείο που να απειλεί την ανθρωπιά μας.

Θεωρείτε ότι υπάρχει ελπίδα να βγούμε από το τούνελ; Και πώς;

Ναι. Θα είναι μακρύς, βέβαια, και ανηφορικός ο δρόμος. Είμαστε, όμως, ως λαός αγωνιστές, φτιαγμένοι να παλεύουμε με τις αντιξοότητες, και δεν θα καθούμε. Για το πώς θα γίνει αυτό δεν μπορώ να σας απαντήσω υπεύθυνα, μια και δεν είμαι οικονομολόγος. Από ό,τι διαβάζω και ακούω, η προσωπική μου εντύπωση είναι πως στην κατάσταση που μας έχουν φέρει δεν έχουμε εναλλακτική λύση από το να υποστούμε τις θυσίες που χρειάζονται για να μείνουμε στο ευρύ. Δύο πράγματα με ανησυχούν: αν ο κοινωνικός ιστός θα αντέξει την πίεση και μήπως όλη αυτή η πίεση αλλάξει την ψυχοσύνθεσή μας. Θα μπορέσουμε να διατηρήσουμε την ελληνικότητά μας, την ανθρωπιά μας και το πάθος μας για τη ζωή; •

ΟΙΔΕΙΟ ΗΡΩΔΟΥ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 1^η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ ΤΩΡΑ
27 ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΑΝΟΥ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΤΟΥΛΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ: ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΤΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ: ΦΑΙΔΡΑ ΓΙΑΝΝΕΛΟΥ
ΕΝΟΡΧΗΣΤΡΩΣΕΙΣ: ΒΑΣΩ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ROCK ENSEMBLE
ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ
ΒΑΣΩ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΚΑΛΙΣΤΡΑΤΟΣ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΩΤΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΟΓΛΟΥ
ΘΥΜΙΟΣ ΠΑΤΤΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΤΑΚΗΣ ΦΑΡΑΤΖΗΣ

ΝΕΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΟΡΟΔΙΑ
ΤΗΣ ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΗΣ ΧΟΡΟΔΙΑΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΝΥΚΤΩΝ ΕΓΧΟΡΩΝ ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ

Οργάνωση - Παραγωγή: Sui generis

Προώθηση εισιτηρίων:

www.ticketservices.gr
210 7 234567

Public Πανεπιστημίου 39 (Στοά Πεσματζόγλου)

«Στα σχολεία των ΗΠΑ κάθε μέρα ξεκινά με τον όρκο προσήλωσης στην αμερικανική σημαία και την αμερικανική δημοκρατία. Στα δικά μας σχολεία η έννοια της πατρίδας σβήνει.»

15 ΔΙΠΛΕΣ ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΤΟΥ **K**

Κερδίστε 15 διπλές προσκλήσεις για τη Δευτέρα 1 Οκτωβρίου στέλνοντας e-mail με το ονοματεπώνυμο και το τηλέφωνό σας στο invitation@kathimerini.gr έως την Τρίτη 25/9 στις 12 το μεσημέρι. Οι νικητές που θα προκύψουν κατόπιν κληρώσεως θα ειδοποιηθούν με απαντητικό e-mail την Τετάρτη 26/9.

1. Δικαίωμα συμμετοχής στην κλήρωση δεν θα έχουν τα στελέχη και οι υπάλληλοι της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε., της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ Α.Ε. και των θυγατρικών της, καθώς και οι υπάλληλοι του Οιδείου Ηρώδου Αττικού, όπως και οι σύζυγοι και οι συγγενείς τους έως δευτέρου (2ου) βαθμού. 2. Οι προσκλήσεις ισχύουν μόνο για τη συγκεκριμένη ημερομηνία, δεν ανταλλάσσονται ούτε εξαργυρώνονται. 3. Δεν επιτρέπεται η πολλαπλή συμμετοχή του ίδιου προσώπου. 4. Οι ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ θα διατηρούν μέχρι την Παρασκευή 5/10 τα στοιχεία των κληρωθέντων για λόγους επιβεβαίωσης των στοιχείων τους. Οι συμμετέχοντες θα μπορούν να ασκούν το δικαίωμα πρόσβασης και αντίρρησης για την επεξεργασία, αποστέλλοντας μήνυμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση invitation@kathimerini.gr.